

Oponentský posudek

Mgr. Blahoslav Rozbořil

Mgr. art. Denisa Belzová: Modlitba za něco, co odchází.

Disertační práce

FaVU VUT Brně, 2013

Název naráží v tradici lyricko-aktivistického jazyka na zanikající svět továrních staveb na okraji městských aglomerací. Práce chce ukázat generační okruh, který *rezidua industriální éry* umělecky zachycuje a přičemž práce usiluje interpretovat *genius loci*, s nímž tvorba vybraných autorů nějak koresponduje. Text je rozdělena na dva celky; první tvoří čtyři analytické kapitoly v bloku nazvaném *Čtvero zastavení městského poutníka* a pak následuje rozsáhlejší část, věnující se *České současné malbě průmyslové krajiny*. Tato část není v rozvrhu dále členěná; obsahuje rozhovory s osmnácti (?) vybranými autory či autorkami a informační medailonky k jednotlivým osobnostem.

Strukturace práce má zřetelnou logiku, nicméně ta není zcela důsledná. K nedostatkům na této (formální) úrovni patří scházející členění obsahu podle probíraných autorů (jež by samozřejmě prospělo orientaci čtenáře!) – jakoby soustředění na tyto autory bylo podružné! Další problém této úrovně shledávám v tom, že autorka nerespektuje zavedené členění na přílohy a vlastní text. To vytváří dojem nesourodě sestavené práce, resp. jejího nastavování pracovním materiálem (rozhovory a biografické údaje o autorech patří do příloh). Umístění závěru práce prakticky až k předsádce (!) je pak hrubým formálním nedostatkem a to nejen z hlediska výše uvedeného rozlišování textu a příloh, ale již z typografického či knihařského hlediska.

Revitalizace (rekultivace či rekuperace) je post-moderní fenomén: nově zpracovat „stávající“ se jeví být naléhavější úkol než rozvinout „nové“; to stejně vyvstává v reflexi aktualizovaných významů a nabízejících se forem užití existující entity. V tom je práce v principu aktuální. Denisa Belzová se ovšem ve svém zájmu o industriální relikty na periferii městských aglomerací chce soustředit na dílčí *významové aspekty jejich percepce* jako jsou: *osamělost, rozklad, transformace*; hledá zde hlubší symbolické dimenze (archetypy?), jež nacházejí rezonance ve škále autorských přístupů. Bohužel, *pocitové* metafory, jež se *nabízejí* jako „krajina duše“ nebo „duch industriálních katedrál“, a právě proto, že se nabízejí, jsou veskrze banální. A místo objevování/vytváření nového nesou sebou pachut' již zvetšeného,

omletého. Myslím si, že na vině je výchozí „nostalgické“ ladění tématu. Je to škoda, protože mapovat propojení „vnitřní a vnější krajiny člověka“ (mikrosvěta a makrosvěta) samo o sobě není vyčerpané, banální, téma (svědčí o tom psycho-geografie v různých podobách či zájem o chůzi (Spaziergangwissenschaft) a putování, stejně jako zájem kognitivních věd o estetickou sféru, doložený nedávnou výstavou „Obrazy myslí/Mysl v obrazech“).

Plně věřím autorce, že nejsou zmapovány umělecké transpozice brownfieldů, zejména v současné české malbě, fotografii či plastice. Zdá se mi jen, že tu vzniká jakési „zdvojení“ záměru práce (autorčiny lyrické reflexe brownfieldů versus mapování okruhu inspirovaného periferií), jež také není šťastné: na jedné straně se oba směry, jimiž práce jde, doplňují; první vytváří užitečné předpolí pro nástup k druhému. Na druhé straně si ale poněkud konkurují a vzájemně se oslabují.

Možná se ovšem mýlím. Podle závěru (str. 169) pokládá Denisa Belzová za hlavní (tj. ten pravý) přínos své práce *výběr a přiblížení umělců*, kteří tematizují fenomény mizející industriální periferie. Zvolila ovšem své vrstevníky (třicátníky), mj. na základě osobní známosti a setkávání, což je pro práci velmi problematické. Schází zde jak časový odstup, důležitý při posuzování kvality (relevance) díla, tak, koneckonců i dlouhodobosti (reliability?) zaujetí vytčeným tématem. Místo vyzrálého díla téměř dokumentuje autorské začátky blízké generace. Je to skutečně vhodný protějšek filosofování o geniu loci, o archetypech a zónách? A je-li to provokativní odmítnutí kunsthistorických zásad – neměla by pak autorka odvrhnout i topornou konstrukci autorských medailonků? A vytvořit třeba nějakou koláž z rozhovorů?

S vybranými autory Denisa Belzová vedla (spíše krátké) rozhovory, jež lze metodologicky označit za *polo-strukturované*. Jejich obsahy však již dál neanalyzuje, nepokouší se o diferenciaci (či typologii) autorských přístupů, jakkoli náznak této možnosti vtělila do přívlastků (atribucí?) v nadpisech dílčích interview (např. „abstrahovaný princip archetypálního sloupoví“ nebo „industriální ornament“).

Ano, autorka se explicitně distancuje od možnosti rozhovory „kategorizovat“, resp. „upozorňovat na shody a rozdíly v kontextu první části“ (str. 68) a její argumentace „ponecháváním prostoru divákovi“ je srozumitelná a platná; nicméně, přesto, obávám se, nešťastná. Takový záměr přece snižuje výpovědní hodnotu jejího příspěvku. Zejména pokud věnovala polovinu práce vlastnímu rozvažování nad odcházející periferií, přímo se tu nabízí možnost navázat propojením s výpověďmi (do práce soustředěných) autorů; tím by reflexe brownfieldů získala informační šíři, mohutnost a přesvědčivost. A také by to propojilo obě části (oba záměry) práce.

Práce má řadu, více či méně, drobných nedostatků a poklesků - věcných i jazykových. Místo deskriptivního a věcně argumentujícího stylu nás autorka provází osobitým vyprávěním o svém „pociťování“ témat a skutečností. Kombinuje poetické a filosofické výrazy s nespisovnými obraty. Hovorový jazyk může být jistě osvěžující - čtenář by ale neměl mít pocit, že za jeho užitím je primární nezkušenost s prací aspirující na akademické ocenění. Posuzovatelé závěrečných prací jsou, nedá se nic dělat, přecitliví na osobní, upovídané vyjadřování tam, kde čekají věcnou analýzu materiálu (výrazy jako „žel“; „prošly mi rukou publikace“ str.12; „jsou známé persóny (...) než abych předříkávala známé, notoricky prosáklé výklady jako básničku“ str. 39 atd.) – snižuje to většinou vstřícnost, ochotu recenzenta kladně vnímat čtenou práci. Nacházíme i drobné chyby („vztyčné“ místo „styčné“ str.68), pleonasmy („Obyčejnou estetiku všednosti“, str. 38). Perex (počínaje str. 9) je výraz ze žurnalistické hantýrky (zkratka *per extensum*) – nebylo by vhodnější užít pojem „anotace“?

Vedle jazykové úrovně zasluhuje výtky i (typo)grafická úprava, především pak užití malého písma, jež výrazně snižuje čitelnost, přehlednost práce.

Není pochyb o tom že Denisa Belzová odvedla značné množství práce. Nejen ve shromáždění textové materiálu, ale i v nacházení obsahových souvislostí a konečně i v tom, že propojila řadu autorských osobností do jistého souboru (o realizovaných rozhovorech nemluvě). Stejně tak vnímáme, že práce má logiku, její zaměření je smysluplné, jakkoli lze mít na relevanci tématu individuální odlišné názory. Text disertace svědčí o značné erudici nabyté v průběhu shromažďování podkladů; rozhled dokládají i méně známá jména zahraničních autorů, přispívajících do sledované problematiky. Nicméně, jakýkoli objem práce a dílčí nemůže kompenzovat nedostatky, jež vnímáme jako celkovou úroveň práce. Práce obávám se, nedosahuje přesvědčivosti, jakou u disertace očekáváme.

Pokud se přesto rozhoduji práci doporučit k obhajobě vedou mne k tomu důvody spojené s faktem, že práce je vedena a má být obhajována na Fakultě výtvarných umění. To podle mého názoru posouvá těžiště diskusí k institucionálnímu rámci (každé, zde) obhajované disertace, především tedy:

- 1) k otázce rovnováhy, resp. podílu teoretické části na celkovém hodnocení disertace;
- 2) k otázce nároků na vědeckost práce (jestliže jde jinak o umělecké studium);
- 3) k zodpovědnosti (kompetentnosti) školitelů vést práci tak, aby ji bylo možné náročně hodnotit v parametrech „vědeckosti“.

Protože nejsem s těmito otázkami dostatečně obeznámen, pokládám za vhodnější práci doporučit k obhajobě (jakkoli ji pokládám za problematickou), protože v komise vedená diskuse může vést k artikulaci, upřesnění postojů v těchto otázkách, a také může být zdrojem poučení pro případné další rozhodování studentky.



Mgr. Blahoslav Rozbořil, Ph.D.